

פרשת כי תשא - פורים -

החטא החיצוני והחטא הפנימי

טעם שבירת הלוחות

1. שמות פרק לב, ז-ח

(ז) וידבר ה' אל משה קח רד כי שונאת עמך אשר העלית מארץ מצרים: (וז) סרו מיהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלך מארץ מצרים:... (יט) והי כאשר קרב אל המזונה וירא את העגל ומזולת ויזר אף משה וישלך מידו מגידיו את הלוחות וישבר אתם תונות הָהָר:

2. והגדת שמות עמוד 543

ויש להבין הלא שמע מפי עליון שעשו את העגל, ולקח את הלוחות וירד. מה נתוסף לו עתה, ששברם. הלא הוכן לקראת הבאות ידע לקראת מה הוא יורד?

3. ספורנו שמות פרק לב פסוק יט

(יט) וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה. כשראה שהיו שמחים בקלקול שעשו, כענין כי רעתכי אז תעלוהו (ירמיהו יא, טו) ובזה התקצף ונואש שיוכל לתקון המעוות באופן שיחזרו לתמותם ויהיו ראויים לאותן הלוחות:

4. דעת תורה כי תשא עמוד ז

...כי העיקר משום מה ששבר משה את הלוחות היה בשביל המחולות, שראה שהיו שמחים בקלקול שעשו, לא לבד שלא חשו המרורות והסרחון של החטא, אלא גם שמחו והתענגו בו, והמתענג בחטא סימן הוא כי החטא כבר התהווה עצם מעצמות האדם, החטא והאדם לאחד נתהוו, וכאהבת עצמו אהבת חטאו... וזה עוד יותר קשה גם מכל מעשה החטא... בחטא ישנם שני דברים, החטא לעצמו, והארס אשר בחטא, ובשמחתו בחטא הוא מתאבק עם תוך תוכיות החטא, הוא הארס של החטא הקשה יותר מחטא, הארס הוא הממית את כל כולו של האדם... אחרי שנכנס בקרבו הארס של החטא, כי אז כמעט אבדה תקוה לו, הוא כבר לעולם ירקד וגם יחוגג עם כל הטינופת אשר לפניו... מורעל הוא בתכלית עד מות ה' ירחם.

5. שמות פרק לב פסוק לא

וַיִּשֶׁבַע מֹשֶׁה אֶל ה' וַיֹּאמֶר אַנָּה זֹזְטָא הָעַם הַזֶּה זֹזְטָא הָהָר זֹזְטָא הָהָרָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהִים זָהָב:

6. תורת אמת שמות פרשת כי תשא (רבי אברהם יהושע השל ב"ר שמואל מאפטא 'הרבי מאפטא'; 'אוהב ישראל')

ולכאורה קשה להבין דמשה הוא רעיא מהימנא יקטרג ח"ו על ישראל ויגדיל החטא בעיני ה'. אך באמת כאשר יתבונן האדם בלבו ישכיל ויבין שאין לך בעונש גדול של העובר על רצונו יתברך יותר מן העבירה גופא, כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ב) שכר עבירה עבירה. כשמיישב האדם בדעתו האין נחרק ע"י העבירה מאתו יתברך והאין הפריד נשמתו משורש החיים, בוודאי כל העונשים החמורים קלים הם ממנה. וזה שפייס משה להשי"ת שרצה להענישם, הלא חטא העם הזה חטאה גדולה, ולפי ערך גדלות החטא אין להמציא להם עונש, כי די להם זה החטא גופא ואין לך עונש יותר מזה, והבן

הטעם העיקרי לגזירה בימי מרדכי ואסתר

7. אסתר פרק א, ה

(ה) ובמלואת הימים האלה עשה המלך לכלל העם הנמצאים בשושן הבירה לבגדול ועד קטן משתה שבעת ימים ביוצר גנת ביתן המלכה:

8. אסתר רבה (וילנא) פרשה ז

ואין העם האמור כאן אלא ישראל ... אמר המן לאחשוורוש אלקיהם של אלו שונא זמה העמד להם זונות ועשה להם משתה וגזר עליהם שיכואו כולם ויאכלו וישתו ... כיון שראה מרדכי כך עמד והכריז עליהם ואמר להם לא תלכו לאכול בסעודתו של אחשוורוש שלא הזמין אתכם כי אם ללמד עליכם קטיגוריא ... ולא שמעו לדברי מרדכי והלכו כולם לבית המשתה

9. אסתר פרק א, יב

(יב) ותבאן המלכה וישתי לבוא בדבר המלך אשר ביד הסריסים ויקצף המלך מאד וזמנתו בערה בו:

10. והגדת מגילת אסתר עמוד 30

ויש להבין הלא רואים אנו מה עלה לושתי שעוררה חמת המלך במשתהו, ואיך יסתכנו כל היהודים בהחרמת משתה המלך בהתבססות מלכותו?

11. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד א

שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור בליה? אמר להם: אמרו אתם! - אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. - אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו! - אמרו לו: אמור אתה! - אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם

12. פני יהושע מסכת מגילה דף י עמוד ב

והנלע"ד ... דשאלו תלמידיו לרשב"י מפני מה נתחייבו ישראל של אותו הדור כליה והשיב להם מפני שנהנו מסעודה של אותו רשע... ואף על גב דרשב"י השיב לתלמידיו אי"כ של שושן יהרגו ושל כל העולם כולו לא יהרגו ומש"ה אמר רשב"י מפני שהשתחוו לצלם ופירש"י בימי נבוכדנצר מ"מ משמע דהא והא גרמו דע"י שנהנו מסעודתו של אותו רשע מצא בעל חוב מקום לגבות חובו לפקוד עליהם עוון הצלם שהיה בימי נבוכדנצר ועד עכשיו לא נתמלא סאתם

13. דף על הדף מגילה דף יב עמוד א

והשיב לה מרדכי בן בנו של קרהו בא עליכם, כלומר זהו החטא הקרירות כמו שנאמר אשר קרך בדרך, כי זהו כל עיקר תועבת עמלק ימ"ש שקירר את ההרגש בלבות בני ישראל בעבודת השי"ת ורחמנא לבא בעי וכו', אין אומרים שאכלו מסעודתו כי המאכלים והמשקאות היו כשרים וכאמור לעיל, אלא ש"נהנו" מסעודתו.

14. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א

אמר רבא: אף על פי כן, הדור קבלוה בימי אחשוורוש. דכתיב קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר

חלקו של אהרן בחטא העגל

15. שמות פרק לב, ב-ד

(ב) ויאמר אלהם אהרן פרקו נזמי הָהָב אשר באוני נשיכם בניכם ובנותיכם והביאו אלי: (ג) ויתפרקו כל העם את נזמי הָהָב אשר באונייהם וביאו אל אהרן: (ד) ויקחו מידם ויצר אתו בוזרט ועשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלך מארץ מצרים: (ה) וירא אהרן ויבן מזבחו לפניו ויקרא אהרן ויאמר זוג לה' מזור:

והתשובה בזה כי הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים אפילו כחוט השערה, וכן דרשו רז"ל ממה שכתוב: (תהלים נ, ג) "וסביבו נשערה מאד", ואף על פי שכוונתו היתה לשמים מכל מקום המעשה לאהרן בידים היה חלול השם, ואף על פי שהוא לא חטא בו הנה החטיא את ישראל שלא בכונה, שהרי על ידו טעו אחרייו ונפלו הרבה מישראל, וכן הזכיר לו משה: (שמות לב, כא) "כי הבאת עליו חטאה גדולה". וראיה גדולה שהוא לא חטא בו כלל ממה שהזכיר משה בתוכחותיו ואמר: (דברים לג, ח) "תריבהו על מי מריבה", וקראו חסיד שלא נמצא בו חטא אחר...

16. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ז עמוד א

וירא אהרן (כסו ונלא סיה). ויבן מזבח לפניו, מה ראה? אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: ראה חור שזוכה לפניו, אמר: אי לא שמענא להו – השתא עבדו לי כדעבדו בחור, ומיקיים בי אם יהרג במקדש ה' בהן ונביא, ולא הויא להו תקנתא לעולם. מוטב דליעבדו לעגל, אפשר הויא להו תקנתא בתשובה. (להא סופן לעשות כן, בזכיהו בן יהויעל, ויחזר בית המקדש על כך.)

17. חתם סופר תורת משה פר' כי תשא

תימא גדולה איך עשה אהרן את העגל מיראה שמא יהרגהו הלא איסור ע"ז יהרג ואל יעבור. וי"ל עפ"י דאיתא בספרי מוסר שחטיד א' אמר אם ה' נגזר משמים שעל מצוה נקבל עונש ועל עבירה נקבל שכר, הייתי עושה מצוה ולא עבירה מאהבת ה', אחרי שידעתי שרצון קוני ה' לעשות מצוה, הגם שמעניש אותי על כך, אעפ"כ לעשות רצונך חפצתי. והנה אהרן הצדיק הבין שאם ישלחו ח"ו יד בו אז אין תקומה ח"ו, ולכן אמר אהרן בלבו מוטב שיתקיימו ישראל ויאבד הוא ויהי מדת הדין מתוחה נגדו והמה ימלטו, אולם הבוחן לבבות ידע שכוונת אהרן הי' לתכלית אהבת הבורא ב"ה שלא יאבד אומה שלימה, וגדולה עבירה לשמה, ולכן נבחר הוא וזרעו אחרייו להיות כ"ג

18. העמק דבר במדבר פרק טו

אף על גב דאיתא בניזיר דף כ"ג ב' גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה, מכל מקום זה אינו אלא שבאה שעה לידו שמוכרה לעשות עבירה לשם שמים, כהא דתמר ויהודה שלא היה לה עצה אחרת, או מעשה דיעל, אבל להמציא נפשו לכך לעשות עבירה לשם שמים אין זה דרך הישר שיבור לו האדם

19. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מו עמוד א

שתי בתי קברות היו מתוקנין לבית דין, אחת לנהרגין ולנחנקין, ואחת לנסקלין ולנשרפין.

20. והגדת פרשת כי תשא עמוד 544

ואלו דברי הגאון ר' אליהו לאפיאן זצ"ל, שהאשה המקודשת (מאורסת) שבגדה בבעלה נידונה בשרפה חמורה, ואילו הנשואה דינה במיתת חנק הקלה. והתקינו שתי בקברות עבורן, שלא לקבור רשע קל אצל רשע חמור. הכיכד נידונה הנשואה שזינתה כרשעה קלה? אלא שהואיל והיא ברשות בעלה פוחדת היא יותר בבגידתה, ועברה בפקד ובמורא היא סוג אחר, קל יותר מאשר עברה בהתמכרות מוחלטת....

מדוע נענש אהרן

21. דברים פרק ט פסוק כ

וּבְאֶהְרֹן הַתְּאֵנָף ה' מֵאֵד לְהַשְׁמִידוֹ וְאֶתְפַּלֵּל אִתּוֹ בְּעַד אֶהְרֹן בְּעַת הַהוּא:

רש"י

(כ) ונראה התאנף ה' – לפי ששמע לכס: להשמידו – זה כלוי צנים. ואתפלל גם בעד אהרן – והועילה תפילתי לכפר מחלה, ומתו שנים ונסארו השנים:

22. רמב"ן שמות פרק לב

והזכיר במשנה התורה (דברים שם בפסוק כ) ובאהרן התאנף ה' ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא, ולא הזכיר בכאן זה כלל, וזה לכבוד אהרן, כי לא רצה משה להזכיר בחייו שהוצרך לתפלתו שלא יבוש, ושם אחרי מותו הודיענו האמת. וזה הסדר הנכון בפרשיות האלה:

23. רבינו בחיי דברים פרק ט

(כ) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו... ובודאי יש לתמוה: כי אהרן לשם שמים נתכוון ומחשבתו היתה זכה בעבודת הש"י, והנה הכתוב אמר: (שמות לב, לה) "אשר עשה אהרן", לא יתפוש אותו רק על המעשה לבדו לא על המחשבה, וא"כ למה התאנף בו השם.

24. משלי פרק ד פסוק כג

(כג) מִכָּל מִשְׁמַר יֵצֵר לִבְךָ כִּי מִמֶּנּוּ תוֹצֵאוֹת זַוְיִים: (כד) הִסֵּר מִבְּמֶרְעַךְ עֵקֶשׁוֹת פֶּה וּלְוֹת שִׁפְתַיִם הֲרֹזֵק מִבְּמֶרְעַךְ:

25. מלבי"ם משלי פרק ד פסוק כג

(כג)... ר"ל שהעקר הוא שיהיה ישר בלבו ובמצפונו, הגם שלפעמים הנגלה ממעשיו הם בלתי ישרים, וזה גדר העיקול שהוא דבר שהוא ישר מבפנים ונראה מעוקל בחוץ, כל שהם ישרים וטובים בלבותם ייטיב ה' עמם, עד שהמטה אותם לכף חוב ע"י העיקול החיצוני יעניש ה' אותו עבור זה כי רחמנא לבא בעי, ועז"א שמכל משמר היינו מכל דבר שצריך להשמר ולהזהר ממנו העקר הוא שתצור לבך שהלב יהיה משומר מרע, כי ממנו תוצאות חיים, כי עקר מקור החיים ותוצאותיו הוא מן הלב, ולכן הוא העקר והגוף טפל אליו, והמעשה החיצונה אינה רע אם הוא ישר במצפון, כמ"ש גדולה עבירה לשמה, אבל בכ"ז אני מזוהר. הסר ממך עקשות פה, שתראה שגם המעשה החיצונה תהיה באופן שלא יליזו עליך בני אדם ויהיה חילול השם, הגם שכונתך זכה ורצויה...

חנך הלוויים לעבודת המשכן בהריגת אחיהם

26. שמות פרק לב פסוק כט

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מִלֵּאֵי יְדִיכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר כִּי אִישׁ בְּבָנָו וּבְאָזְוִיו וּלְתַתּוֹ עֲלֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה:

רש"י

(כט) מלאו ידיכם – אתם ההורגים אותם, בדבר זה תחנכו להיות כהנים למקום: כי איש – מכס ימלא ידו צננו ונאחיו:

27. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לב עמוד ב

אמר רבי יוחנן: כל בהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו, שנאמר ידיכם דמים מלאו.

28. דברי הימים א פרק כב, ז-ח

(ז) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשִׁלְמֹה בְּנֵוֹ בְּנֵי אִמִּי הֲיִהְיֶה עִם לִבְבִּי לְבָנוֹת בָּיִת לַיהוָה ה' אֱלֹהֵינוּ: (ח) וַיְהִי עָלָיו דְּבַר ה' לֵאמֹר דָּם לְרֹב שִׁפְכָתָהּ וּמְלֻחֲמוֹת גְּדֻלוֹת עָשִׂיתָ לֵאמֹר לֵאמֹר בָּיִת לַיהוָה בְּיָמֵינוּ כִּי דָמִים רַבִּים שִׁפְכָתָה אֶרְצָה לְפָנָי:

29. בית אל (רבי אריה ליבוש נתנזון)

והנה מצאנו בדוד המלך ע"ה שנאמר לו... ואף כי מלחמת ה' היה נלחם, בכל זאת אולי מדי הלחמו את העמים חשב גם לנקום באוביו... ועל כן לא ידיו תבנינה את הבית ה'. לא כן בני לוי אשר שלחו יד איש בבנו ובאחיו, וכל הרואה יגיד כי אך קנאת ה' צבא-ות תעשה זאת, כי מי שלח יד בבנו האהוב לו או באחיו אם לא למען ה', וזהו שאמר 'כי איש בבנו ובאחיו' והבן.

הטעם העיקרי לגזירה בימי מרדכי ואסתר

7-10 – גם היהודים בשושן כמעט והתחייבו כליה בגלל אותו יסוד שאנו לומדים מהפרשה. "ובמלאות הימים האלה עשה המלך לכל העם... משתה שבעת ימים..." במדרש מבואר שמילת "העם" הכוונה לישראל. המן רצה להחטיא את ישראל ואומר לאחשוורוש שאלוקיהם של אלו שונא זימה, אחשוורוש עושה משתה כדי להחטיא את ישראל, מרדכי מכריז לא ללכת, אך היהודים לא שומעים והולכים. לכאורה כיצד אפשר לבוא בתלונה על ישראל, הרי כולם ידעו מיהו אחשוורוש ומהי המשמעות לסירוב פקודה, אפילו אשתו מצאה את מותה (לפי חלק מהפרשנים, בפשט של המגילה לא מוזכר שושתי מתה עיין בפירוש הא"ע) רק מחמת שלא הקשיבה לציווי המלך, ואם כן שואל הרב גלינסקי מדוע מצופה מכל היהודים שיסתכנו בכך שלא יבואו למשתה של המלך?

11-13 – תשובה לכך אנו מוצאים בגמרא מגילה. שאלו תלמידיו של רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? השיב להם רשב"י בשאלה: "אמרו אתם! והשיבו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אמר להם: "אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו? - אמרו לו: אמור אתה! - אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם.

הפני יהושע ביאר שלמרות שרשב"י השיב לתלמידיו "א"כ שבשושן יהרגו ושל כל העולם לא יהרגו ומשום הכי אמר רשב"י מפני שהשתחוו לצלם, מכל מקום משמע שזה זזה גורם שעל ידי שנהנו מסעודתו של אותו רשע מצא בעל חוב לגבות חובו. ונמצא שעיקר החטא לא היה על כך שהשתתפו בסעודה שהרי על כך היו אנוסים, אלא עיקר החטא היה על כך שנהנו מהסעודה. שוב אנו רואים שעיקר החרון אף אינו על החטא עצמו אלא על ההרגשה הפנימית המתלווה לחטא. כך גם ביאר בדף על הדף את דברי מרדכי להתך "בן בנו של קרהו בא עליכם", כלומר שהחטא של ישראל הוא שמידה עמלקית השתלטה עליהם והיא הקרירות – "אשר קרך בדרך", וזהו כל עניינו של עמלק, לגרום לכך שגם הרגש היהודי יאבד מהחמימות שלו ולבם לא יהיה לשמים.

14 – כשם שבחטא העגל כדי לעורר רחמי שמים היה צריך משה להראות כיצד לעם יש חרטה פנימית, כך גם בימי אחשוורוש מוצאים אנו שישראל נענו וניצלו מן הגזירה מחמת שהדור קיבלוה, כלומר שקבלו את התורה בלב שלם ובכך הביעו חרטה פנימית על שנהנו מסעודתו של אותו רשע. לסיכום החלק הראשון נאמר שעיקר העוון עליו נענש האדם אינו על המעשה החיצוני אלא על ההרגשה הפנימית שמתלווה למעשה וכשם שעיקר העוון הוא ההרגשה הפנימית כך גם תיקון העוון חייב להיות תיקון פנימי ואמתי.

חלקו של אהרן בחטא העגל

15-18 – הערב רב בא לאהרן ודורש ממנו שיעשה להם עגל. אהרן משיב ואומר "פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם בניכם ובנותיכם והביאו אלי" העם לא מתעכב ומיד "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באוזניהם וביאו אל אהרן" בליט ברירה אהרן לוקח מידם את הנזמים "ויצר אותו בחרט ויעשהו עגל מסכה" והעם אומרים "אלה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים" אהרן רואה את אשר נעשה בונה מזבח ואומר "חג לה' מחר".

סיכום - פרשת כי תשא-פורים - החטא החיצוני והחטא הפנימי

טעם שבירת הלוחות

1-2- משה עולה להר למשך ארבעים יום. ביום הארבעים מגיעה הבשורה המרה – "לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים". משה רבינו יורד מן ההר והלוחות בידו "ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה וישלך מידו מידיו את הלוחות וישבור אותם תחת ההר". שואל הרב גלינסקי, הרי משה רבינו שמע מפי עליון שחטאו ישראל בעגל, ולקח את הלוחות וירד. ומה התחדש למשה כשראה את ישראל עד שחרה אפו ושבר את הלוחות וכי היה צריך לראות בעיניים כדי להאמין?

3-4 – תשובה לשאלה זו אנו מוצאים בספורנו. נכון שמשה שמע מפי עליון שחטאו ישראל בעגל, אך משה לא שמע מפי עליון שישראל עושים מחולות. משה היה סמוך ובטוח שבשעה שיגיע למחנה יחזיר את ישראל לתמותם, יתכפר להם ויוכלו לקבל את הלוחות, אך לאחר שראה שהיו שמחים בקלקול שעשו התקצף והתייאש והבין שאין ישראל ראויים עוד לאותן לוחות.

על פי דבריו כותב ר' ירוחם הלוי שהסיבה העיקרית לשבירת הלוחות אינה עצם עשיית העגל, אלא המחולות. לא רק שלא חשו את הסירחון של החטא אלא גם שמחו והתענגו בו, והמתענג בחטא סימן הוא כי החטא כבר התהווה ונעשה לעצם מעצמות האדם. בחטא ישנם שני דברים, החטא לעצמו, והארס אשר בחטא, ובשמחתו בחטא הוא מתאבק עם תוך תוכיות החטא ומשנכנס בקרבו הארס של החטא כמעט אבדה כל תקוה.

במילים אחרות בחטא ישנם שני דברים, יש את החטא החיצוני, ויש את התחושה הפנימית המתלווה לחטא. כל זמן שהאדם מרגיש זרות ביחס לחטא, כל זמן שהאדם כאוב מחמת החטא, החטא נשאר חיצוני לו, אך ברגע שבשעת החטא האדם מתמלא בהרגשת "שמחה" ועונג, החטא נעשה לחלק בלתי נפרד ממנו והדרך לתיקון קשה מאד.

דוגמא קטנה מהחיים הוא איסור לשון הרע. לשון הרע בסלנג יהודי נקרא נעייס. כמו בחטא העגל כך גם בחטא הנעייס יש שני חלקים, החטא וההרגשה הפנימית. אם אדם מדבר או שומע לשון הרע ומיד מתחרט ומצטער ניחא, אבל אם הוא גם נהנה מזה ומיד מעביר הלאה זה כבר גדר של מחולות....

5-6- כשמשה רבינו "נשכב על הגדר" למען עם ישראל הוא פונה לריבונו של עולם ואומר: "אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלוהי זה". הקשה הרבי מאפטא מדוע בשעה שעם ישראל זקוק לסנגוריא כמו אויר לנשימה בא משה ומעצים את הקטרוג באומר "חטאה גדולה" ומתרחץ שמשה בא לומר לקב"ה שעם ישראל מרגיש שהוא חטא חטאה גדולה והרגשה זו היא מעין כפרה לריקודים ולמחולות. נמצא שכשמשה בא לעורר רחמי שמים על ישראל הוא עושה זאת על ידי גילוי החרטה הפנימית של ישראל וכל זאת משום שכאשר עיקר החטא הוא בהרגשה הפנימית, על אותו משקל צריך להיות גם התיקון.

מדוע נענש אהרן

21-22 – בפרשתנו כלל לא מוזכר שאהרן נענש על מעשה העגל, אך בספר דברים בפרשת התוכחה, כאשר משה עומד ומוכיח את העם על מעשה העגל משה אומר באופן חד משמעי שמידת הדין היתה מתוחה גם על אהרן עד שהוצרך משה להתפלל עליו - "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא" ומבאר רש"י שהחרון אף של ה' על אהרן בא מחמת ששמע לחוטאים. ומה שנאמר בפסוק "להשמידו" ביאר רש"י שאין הכוונה לאהרן אלא לבניו ומהמשך דבריו מבואר שלולא תפילתו של משה היו מתים ארבעת בניו של אהרן והתפילה הועילה לכפר למחצה ומתו רק שניים מבניו נדב ואביו. הרמב"ן נותן טעם מדוע העלימה התורה בפרשתנו את החרון אף של ה' כלפי אהרן וזאת מחמת כבודו של אהרן כי משה לא רצה להזכיר בחייו של אהרן שהוצרך לתפלתו כדי שאהרן לא יתבייש ורק לאחר מותו הודיענו האמת.

מכל מקורות אלו אנו למדים שאהרן נענש על חטא העגל ולכאורה מדוע הרי כל כוונתו של אהרן היתה לשם שמים וכפי היסוד שלמדנו, אין הקב"ה הולך אלא בתר הכוונה וההרגשה הפנימית?

23 – רבנו בחיי התקשה בשאלה זו ותייך שכל עונשו של אהרן בא מחמת שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, ואע"פ שכוונתו היתה לשם שמים מכל מקום המעשה לאהרן בידיים היה חילול ה' ואע"פ שהוא לא חטא מכל מקום החטיא את ישראל שלא בכוונה. נמצא שכל עונשו של אהרן לא בא על עצם מעשה העגל שבדבר זה כפי שביארנו אהרן לא חטא כלל, אלא בא לו על החילול ה' שנגרם ועל כך שהביא על ישראל "חטאה גדולה". ומכאן אנו למדים יסוד נפלא. על אף שכלפי המעשה של האדם עצמו רמת העונש תהיה על פי ההרגשה שהתלוותה בשעת המעשה, אם המעשה גרם לחילול ה' וגרם לחטא הרבים, באופן זה ייענש הגורם להחטאת הרבים על פי הרגשתם של החוטאים שהרי סוף סוף הוא הביא עליהם את החטאה הגדולה. ויתכן שזו היתה מסירות נפשו של אהרן למען כלל ישראל, שידע אהרן שהדבר יגרום להחטאת הרבים ואפילו הכי כדי למנוע מישראל חטא חמור יותר היה מוכן לקחת על עצמו את העוון הנורא הזה רק משום אהבתו הרבה לכלל ישראל.

24-25 – את היסוד הנפלא הזה אנו מוציאים בפירוש המלבים על משלי. שלמה המלך אומר "מכל משמר נצר לבך כי ממנו תוצאות חיים. הסר ממך עקשות פה ולזות שפתיים הרחק ממך" וביאר המלבים שברישא בא שלמה לומר שהעיקר הוא שיהיה האדם ישר בלבו ובמצפון, גם אם לפעמים מעשיו החיצוניים נראים כבלתי ישרים, ואם יבוא אדם ויעניש את "החוטא", ה' יעניש אותו עבור זה כי 'רחמנא ליבא בעי', אך אחר כל זאת מזהיר שלמה המלך שעל האדם להיזהר שמחמת מעשיו "המעוקלים" על אף שעקמומיותם הם רק כלפי חוץ ובפנים הכל לשם שמים אפילו הכי אם יליזו עליו בני אדם ויגרם חילול ה' ייענש למרות כוונתו הטובה. ודברים אלו הם בדיוק מה שאירע לאהרן בחטא העגל שעל אף כוונתו הטובה, כיון שנגרם חילול ה' נענש אהרן, לא משום שחטא, אלא משום שנגרם חילול ה'.

מכל השתלשלות הדברים אנו רואים שלאהרן היה חלק מאד חשוב והוא עשיית העגל. כיצד ניתן להסביר את התנהגותו של אהרן, הרי ודאי שאהרן ידע שע"ז זו אחת מעבירות חמורות שהם ביהרג ואל יעבור? אלא שבגמרא מבואר שלא סתם נכתב בתורה שלפני שאהרן בונה מזבח הוא רואה משהו – "וירא אהרן", אהרן רואה את חור זבוח לפניו על כך שסירב לעשות את העגל וידע אהרן שאם יסרב גם הוא מחד יציל את עצמו מחטא נורא, אך מאידך לישראל לא תהיה כפרה משום שהוא כהן ונביא וכפי שראינו שחרב הבית הראשון על שהרגו את זכריה הנביא שהיה גם כהן, ולכן העדיף אהרן למסור את נפשו וכביכול לחטוא בחטא העגל ובלבד שלישראל תהיה תקומה. וכן המשיל החת"ס את מעשה אהרן לחסיד אחד שאמר שאם היה נגזר משמים שעל מצוה נקבל עונש ועל עבירה נקבל שכר, הייתי עושה מצוה ולא עבירה מאהבת ה', אחרי שידעתי שרצון קוני היה לעשות מצוה, הגם שמעניש אותי על כך, אעפ"כ לעשות רצונך חפצתי. וכן אהרן על אף שידע שעושה עבירה, אמר בלבו שמוטב שיתקיימו ישראל ויאבד הוא. והקב"ה בוחן לבבות, ידע שכוונת אהרן לתכלית אהבת ה' ודוקא משום כך נבחר הוא וזרעו אחריו להיות כהנים גדולים. ונמצא שכשם שבעבירה עיקר העונש אינו על עצם מעשה החטא אלא על ההרגשה כך באותה מידה כאשר אדם עושה חטא וכל כוונתו לשם שמים באמת ובתמים הוא אינו נענש על העוון וכמאמר חז"ל שגדולה עבירה לשמה ממצווה שאינה לשמה שהרי הכל הולך בתר הכוונה. כמובן שצריך זהירות גדולה וכמעט אין מי שהוא במדרגת אהרן לעשות מעשים של עבירה כאשר הכוונה היא טובה וכבר העברנו שיעור על כך שאין המטרה מקדשת את האמצעים. עבירה לשמה דורשת נקיות גמורה בלי שום פנייה אישית וכל נגיעה אפילו קטנה פוגמת בכל המעשה ואין כאן המקום להאריך. רק נביא את דבר הנצי"ב שחז"ל שיבחו עבירה לשמה דוקא באופן שלאדם אין ברירה והוא מוכרח לעשות עבירה לשם שמים כדוגמת יעל שהוצרכה להבעל לסיסרא כדי להציל את כל ישראל מיד צר וכן אהרן שהוצרך לעשות את העגל כדי להציל את כל ישראל מכליה, "אבל להמציא נפשו לכך לעשות עבירה לשם שמים אין זה דרך הישר שיבור לו האדם".

19-20 – לפני שנעבור לשלב הבא בו ננסה לברר מדוע בכל זאת נענש אהרן על מעשה העגל, נביא דוגמא נוספת מחז"ל לכך שעיקר ההתייחסות של הקב"ה היא להרגשה הפנימית בשעת המעשה. המשנה בסנהדרין אומרת שאין קוברים רשע קטן ליד רשע גדול ומשום כך היו לבית דין שני בתי קברות, באחד היו קוברים את הנהרגים והנחנקים ובשני היו קוברים את הנסקלים והנשרפים שהרי הנסקלים והנשרפים חמורים מהנהרגים והנחנקים. לפי כלל זה הסיק ר' אליהו לאפיאן שמאורסת שזנתה תחת בעלה, כיון שנידונת בסקילה שהיא מיתה חמורה נקברת בבית קברות אחר מאשה נשואה שזינתה שנידונת בחנק שהיא מיתה קלה יותר. ולכאורה כיצד יתכן שדוקא למאורסת יש דין חמור יותר מהנשואה? אלא שהואיל והנשואה ברשות בעלה, בשעה שמזנה היא פוחדת יותר ופחד זה פוגם בהנאתה ומשום כך מיתתה קלה יותר. שוב אנו רואים עד היכן הדברים מגיעים, שאפילו אשה שזינתה מרצון, כיון שבשעת המעשה יש פגם בהרגשת ההנאה, הקב"ה מתחשב בפגם זה וממעיט מעונשה.

חנוך הלויים לעבודת המשכן בהריגת אחיהם

26-29 – לאחר שחטאו ישראל בעגל פונה משה רבנו ללויים ואומר "מלאו ידכם היום לה' כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה". רש"י מבאר שבהריגת החוטאים יתחנכו הלויים להיות כהנים למקום. לכאורה יש לתמוה מדוע דוקא פעולה זו של הריגת החוטאים תחנוך את הלויים לעבודת ה' והרי בגמרא ברכות אמר ר' יוחנן שכל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו שנאמר "ידיכם דמים מלאו". בפסוק אצלנו נאמר "מלאו ידיכם" והפסוק שממנו מביאים ראיה לכך שכהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו הוא "ידיכם דמים מלאו" ונמצא שהביטויים מאד דומים אך גם מאד שונים ונבאר, אך לפני הביאור נעצים את הקושיה. בפשטות אפשר היה לתרץ ולומר שההבדל זועק לשמים. הגמרא מדברת על כהן שהרג את הנפש ללא ציווי והלויים קיימו את מצוות ה'. תירוץ זה קשה מהנאמר על דוד המלך. הסיבה לכך שדוד לא בונה את הבית משום ש"דם לרוב שפכת ומלחמות גדולות עשית" ולכן "לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת ארצה לפני". ולכאורה מדוע יש בכך מניעה, הרי מלחמות דוד היו למען שמו באהבה וכשם שאצל הלויים לא רק שהריגת החוטאים לא מנעה מהם להיות כוהנים אלא בפעולה זו הם גם נחנכו לעבודה, כך לכאורה היה צריך גם להיות אצל דוד שהדמים ששפך לא רק שלא ימנעו ממנו לבנות את הבית אלא הם יהיו הסיבה לבניית הבית?

בספר בית א-ל מביא חילוק נפלא בין דוד ללויים - על אף שדוד נלחם את מלחמות ה' מכל מקום יתכן ובתוך הכוונה הטהורה נכנסה כוונה פרטית של נקמה באויבים ומחמת כוונה זו נמנע מדוד לבנות את הבית, לעומת הלויים שנצטוו להרוג את החוטאים ובתוך החוטאים היו גם בניהם ואחיהם ובאופן זה לא יתכן שבהריגה זו תכנס כוונה פרטית, שהרי מי הוא אשר ישלח יד בבנו האהוב או באחיו אם לא למען ה' ומחמת טעם זה שאצל הלויים לא נכנסה שום כוונה פרטית פעולה זו של הריגת החוטאים לא רק שלא מנעה מהם לעבוד אלא אף חנכה אותם. מכל דברים אלו אנו למדים עד כמה כל הסתכלותו של ריבונו של עולם היא על המניע ועל ההרגשה המלווה את האדם בשעת המעשה. הריגת נפש והריגת החוטאים בעגל היא פעולה שכלפי חוץ נראית אותו דבר, אך בפנימיות שונות פעולות אלו באופן מוחלט. אצל הלויים נאמר "מלאו ידיכם", כלומר ציווי אלוקי, ובתוכחת הנביא ישעיהו נאמר "ידיכם מלאו דמים", כלומר תאור מצב. כאשר אדם עושה פעולת הריגה מתוך ציווי ומתוך נקיות גמורה, פעולה זו, אפילו אם היא פעולת הריגה דינה ככל מצווה שמקדשת ומרוממת את האדם. הלויים, בשעה שבאו להרוג את אחיהם גילו מסירות גדולה והתבטלות מוחלטת לציווי האלוהי. דוקא ציווי זה של הריגת בניהם ואחיהם גילתה באופן מוחלט את ההתמסרות הגמורה של הלויים ובגילוי זה זכו להתחנך ולעבוד את עבודת ה' הכוהנים.

חברים יקרים!

עיקר חטאם של ישראל בעגל לא היה עצם עשיית העגל אלא הריקודים והמחולות שביטאו את השמחה הפנימית שליוותה את החוטאים בשעת החטא. גם בימי מרדכי ואסתר עיקר העוון היה לא שאכלו מסעודתו של אותו רשע אלא שנהנו מסעודתו של אותו רשע. רחמנא ליבא בעי והכל הולך בתר הלב! אהרן, על אף שכביכול היה שותף לעשיית העגל, כיון שכל כוונתו היתה לשם שמים אינו נענש על עצם חטא העגל, כל הסיבה לעונש של אהרן היה מחמת החילול ה' שבא על ידו. אהרן ידע והכיר את חומרת המעשה אך מסר את נפשו למען כלל ישראל כדי שלא יחטאו בחטא חמור יותר וח"ו לא תהיה להם תשובה. אם ח"ו אדם עובר עבירה צריך להיזהר ולא לשמוח בעבירה, בחרטה ובבושה יש תשובה גדולה וללא הם לא תהיה כפרה. מכך שעיקר ההתבוננות של הבורא היא על הפנימיות יכולים אנו ללמוד גם לגבי עשיית מצווה עד כמה נדרש מאתנו לחזק את השמחה הפנימית בעשיית המצוה ולא לעשות את המצוות כמעשה קוף בעלמא וכמצות אנשים מלומדה... פורים שמח ושבת שלום!

